

Locuinti'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a tragatoriului [L5-
vészutosa], Nr. 5.

Scrisorile netraucate nu se voru
primi decatu numai de la corespun-
dintil regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Romanii'a:

pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 „ 8 „ = 8 „ „

Pentru insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taxa tim-
brala pentru fiesoc-care publica-
tiune separatu. In loculu deschis
20 cr. de linia.
Unu exemplariu costa 10 cr.

Scire electr. part. a „Feder.“

Data in Oradea-Mare in 8. nov. 4 ore 20 min. d. m.
Sosita in Pest'a „ „ „ 8 „ 50 „ ser'a.

Districtulu protopopescu gr. cat. de Oradea-Mare voteza multumita si recunoscintia deputatiloru sei la Congresulu autonomiu pestanu. Inainte! Toti suntemu un'a.

De pre campulu resbelului.

Cu privire la lupta d' la Talmay si Dijon, intemplata la 27. si 30. oct., primiramu urmatoriulu raportu prusescu, datatu d'in Dijon, in 1. novembre: „Corpulu nostru de armata (generalulu Werder), se dice in numitulu raportu, i s'a taiatu de vre-o cate-va septemane veri-ce comunicatiune cu patri'a sa, de ora-ce corpurile francese de voluntari, organizate in spatele nostre, facu nesigure tote drumurile. Noi strabatemu, in tota diu'a, spre sudu, luptandu-ne cu greutate nenumerate, si nicairi n'am aflatu poporul mai astutu decatu in aceste parti ale Franciei; pre tota diu'a ni se facu atrocitati noue. Intre asemenea impregiurari ni executamu innaintarea, si trupele nostre intra de multe ori flamande in lupta, precum, sp. es., la Talmay, in 27. oct., unde ne amu luptatu patru ore, fara d'a gusta nici una bucatia de pane, si erau degia patru ore d. m. — La Talmay (unu satu micu, care jace langa calea ferata d'intre Gray si Auxonne) ni statea innainte diumetate d'in corpulu de armata alu generalulu Michel. Elu tienea ocupatu loculu si padurile, facundu-ni multu neozu prin pusetiunea escelinte, ce ocupase.

Dupa ce aprinseramu padurea in patru locuri, inamiculu (francesii) se retrase cu perderi mari d'in padure si satu. Noi perduramu 35 morti si 81 raniti. In acesta lupta au participatu 2 regimente de grenadieri, sectiunea Hoffmann si 3 escadron de cavaleria. Totu in 27. oct s'au mai intemplatu lupte mici la Thilchatel si la St. Seine, si in 28 noptea la Evertenne, unde 500 garde mobile si francitireuri fure surprinsi si prins fara nici una impuscatura de regimentulu primu de grenadieri, care facea requisitiuni in acele tienuturi. In fine, in 29. oct. primiramu ordinu de retragere, inse nu multu dupa acea sosl unu contr'ordinu, ca se innaintamu in mersuri rapede contr'a Dijon-ului. In 30. oct., demaneti'a la 9 ore, dupa unu mersu de 3 ore, ajunseramu la Dijon, seu mai bine d'icundu la primele aradicature de la satulu St. Just, in departare de una diumetate de ora de la opidulu Mirabeau, care era forte slabu ocupatu, asi incatu, dupa cate-va impuscature, inamiculu se retrase spre aradicatur'a de la Apollinaire, unu satu langa Dijon, care jace pre aradicature, dominandu pre deplinu cetatea. La provocarea d'a capitul'a cetatea, s'a respunsu parlamentariulu cu impuscature, si estu modu generalulu Beyer demand'a se atacu numai de catu satulu. Acestu-a nu era lucru usioru, si d'in caus'a tereului se potu esecuta numai de infanteria. Inimiculu pusc'a a supr'a nostra cu tunuri nenumerate si cu mitrailleuse, si sub acestu torinte de glontie, principele Vilhelmu d'in Baden innainta in fruntea a 11 batalione contr'a locului; inse fu respinsu. Intre acea, cavaleria flanca in cercuri mari in giurulu cetatii, carea era ocupata de inamicu cu putere considerabila. Generalulu Keller cerca a incungiura satulu cu regimentulu 2. de grenadieri si cu alu 30. de infanteria, pentru ca estu modu se strabata in suburbie prin partea sudica a cetatii; cu unu cuventu, inamiculu fu atacatu de patru parti. Lupt'a pentru aradicature fu un'a d'intre cele mai sangerose, fiindu ca francesii sciau, ca punctulu acestu-a e chiai'a cetatii.

Principele Vilhelmu, respinsu cu batalionele sale, se incerca a se sui pre aradicatura cu bajonet'a, pre candu 3 batterle incepura unu focu viu contr'a pusetiunei inamicului d'in arip'a drepta (partea sudica a satului). — Dupa 2 ore s'a ocupatu diumetate d'in aradicatura si, d'impreuna cu

ca, primele case ale satului. Intre acea, regimentulu alu 30. de infanteria a innaintatu binisioru contr'a aripei stange a inimicului, si generalulu Beyer tramise si ac'l una batterla campestra usiora, deschidiendu unu focu viu contr'a inimicului.

Francesii, strimtoriti intre acestu torinte de glontie, nu se mai potura sustiene pre aradicatur'a loru si, dupa una lupta de 3 1/2 ore, se retrasera rapede spre Dijon, era artileria nemtiesca si-a postatu tunurile pre aradicatur'a parasita de francesi, indreptandu unu focu violinte contr'a cetatii. — Candu fruntea corpulu de armata alu generalulu Keller s'a fostu apropiatu degia de suburbulu Aurel, pana in departare de una puscatura, inamiculu atacu cu putere prevalenta regimentulu alu 2., care trebu se se retraga cu perderi mari.

Nemtii, intariti prin rezervele d'in regimentulu alu 4., respineera pre francesi in suburbie. Foculu s'a sistatu la 10 ore si diumetate noptea. Demaneti'a, la 8 ore, s'a inceputu de nou, inse dupa cate-va puscature venira in castrulu nostru primariulu, duoi preuti si vre-o cati-va cetatiani d'in Dijon, cerendu gratia. Inimiculu s'a fostu retrasu noptea, lasandu in urma-i preste 560 morti si raniti. La 4 ore d. m. intraramu in cetate, carea era forte tare devastata. Perderile nostre se urca la 245 morti si 318 raniti. D'intre francesi amu facutu 180 de prisionieri.

Diuariulu „Korr. Havas“ descrie impressiunea, provocata in Tours prin annunciarea oficiala a capitulatiunei Metz-ului, in modulu urmatoriu: „In momentulu primu domnia una consternatiune trista. Pretotindenea, in piati'a prefecturei si in Rue Royale, grupele coadunate ceteau si comentau proclamatiunea afisata a guvernului, carea continea adevverulu in tota tristeti'a sa. Nu mai avea locu nici una indoieia. Metz-ulu s'a predatu si una armata de 150 000 fetiori, sub comand'a unui generalu, pre care Francia credea ca pote conta, nu s'a sciutu inspiru cu curagiulu unei desperatiuni sublime, facundu-si cale gloriosa si sangerosa printre liniele inimicului. Innainte de tote se commenta acelu pasagiu d'in proclamatiune, care se referia la rolulu jocatu de Bazaine in acesta afacere tragicu, si fiasce-care se intreb'a, pre cine cade responsabilitatea cea mai grea, a supr'a siefului, care nu s'a infioratu a aduce a supr'a unei armate de 150.000 fetiori rusinea unei capitulatiuni, seu a supr'a armatei, carea s'a supusu la acesta umilire. In fine, dupa ce fu intielesu totu cuprinsulu si importantia acestei nenorociri, spiretele s'au imbarbatatu era-si. Toti fure cuprinsi de unu singuru sentimentu: esarcerbarea si poft'a d'a resbuna acesta rusine. Stimulatiunea d'in provincia inca se esprima in acestu tonu. In cetatea Maresilia, tota poporatiunea era in doliu. Ser'a a avutu locu una manifestatiune innaintea prefecturei; poporul, in fruntea carui-a falcaia unu stindardu negru, cerea rescota in masse.“

Diuariulu „Étoile belge“ publica una epistola lunga a generalulu Bisson, relativa la capitulatiunea Metz-ului. Numitulu generalu dice intre altele: „Generalii de divisiune n'au fostu nici unadata consultati, ci totu de un'a erau numai incunoscintiati despre cele petrecute. Candu i intrunia vre-unu comandante de corpu, acesta se intempla numai pentru a li aduce la cunoscintia fapte complinite. Tota responsabilitatea trebue se cada a supr'a lui Bazaine, Canrobert, Leboeuf, l'Admirault, Frossard si supr'a lui Desveaux. Generalulu Bisson a fostu proiectatu una erumpere, inse n'a primitu nici unu respunsu. — In 18. oct., Canrobert a declaratu in una adunare a generaliloru de divisiune d'in corpulu alu 6. de armata, ca Prusii'a nu voiesce se recunosca guvernulu d'in Parisu, ci ar' vofi bucuros a negocia cu reginti'a; dreptu acea, generalulu Boyer va merge, pentru a indupleca pre imperates'a la negociatiuni. Armata se va tramite in una cetate franceza, unde se va proclama unu guvern nou. Generalulu Canrobert ne incunoscintia in 24. octobere, despre refusarea imperatesei, d'icundu, ca generalulu Changarnier s'a dusu la principele Fridericu Carolu pentru a-i propune conchiamarea deputatiloru de mai in-

ainte ai imperiului. Anunciandu-se capitulatiunea, am propusu, dice generalulu Bisson, una erumpere ultima. In 28. oct., generalii de divisiune primira una scrisore confidentiale, si aquilele fure estradate inimicului.“

Dupa unu telegramu d'in Tours, datatu d'in 8. nov., una colona prusesca, constatatoria d'in 2 batalione si 1500 calareti, atacu cu 10 tunuri pusetiunile francese de la Bois-la-Valliere; inse fu respinsa dupa una lupta de 5 1/2 ore. Prusii au perdutu 52 morti si raniti si 64 de prisionieri. — Unu telegramu d'in Berolinu ni aduce scirea, ca generalulu Treskow a impresoratu, in 8. nov., cetatea Belfort si ca, dupa mai multe lupte intemplate la Les Erines, Rougemont si Petit-Magny, a restituitu comunicatiunea cu generalulu Werder. — Francesii au perdutu 108 morti la Petit-Magny. — Dupa altu telegramu d'in Berolinu, cetatea Verdun a capitulatu.

Diuariulu anglesu „Standard“ comunica, ca, in 6. nov., francesii au reoccupatu cetatea Chateaudun. — Dupa scirile mai recinti, nemtii au perdutu la Le Bouget 30 oficieri si 400 fetiori, era francesii 30 oficieri si 2100 prisionieri. — Una epistola a lui Favre ctra Gaubetta, carea ajunse in manele prusiloru, spune, ca Parisulu e providutu cu carne prospeta pana in 15. novembre, era de ac'l innainte va ave numai carne afumata pentru doue septemane.

Dupa scirile ce le primiramu asta di, in 9. nov., nu mai incapea nici una indoieia, ca preste putienu, Parisulu va fi espusu terribilei devastari a bombardarii. Asi, unu telegramu d'in Brussel'a, datatu d'in 8. nov., ni aduce scirea, ca c. Bismarck a notificatu consuliloru prusesci, prin una depesia cerculara, nereusirea armistitiului precum si inceperea bombardarii Parisului. Prin acesta schimbare, respective resolutiune a prusiloru, situatiunea va deveni mai incurcata ca-ci, dupa una scire ce cerculeza la burs'a d'in Berolinu, Angli'a a dechiaratu ca, la casu candu prusii voru bombardu Parisulu, si-va rechiamu consululu seu d'in Berolinu.

Generalulu Werder comunica, ca pre langa tote avantajiele eluptate in tempulu d'in urma, nu pote innainta fara intarire, de ora-ce e amenintiatu in flanculu celu stangu si in spate de una colona numerosa a francesiloru.

De la Congresulu natiunalu besericescu d'in Sabiiu.

In siedinti'a XI, tienuta in 13/25 Oct. 1870, sub presidiulu ordinariu, se autentica mai autsiau procesulu verbalu alu siedintei premergatorie.

Deputatulu Pesteanu, protopopulu Lugosului, face urmatori'a propunere, carea se si pred'a comisiunei pentru regularea protopresviteratelor:

Prin conclusulu congresuale d'in siedinti'a tienuta in 8 Oct. a. c. s'au facutu despusetiuni generali pentru imbunatatirea starei preotimei parohiale, cari dau sperantia de influentia saltarica asup'a factorului primu alu organismulu nostru besericescu; acum urmesa, ca maritulu congresu natiunalu besericescu se-si indreptese privirea si a supr'a factorului alu 2-lea, adeca a supr'a scaunului protopresviteralu, a carui-a prevedere cu subsistintiele materiale necesarie este o conditiune de vieti'a pentru organismulu besericescu nostre tocm'a asi de ardietoria si urgente, ca si cea pentru factorulu primu mai susu mentionatu.

Dreptu acea, petrunsu de acestu adevveru nedisputaveru, de o parte sciendu ca beserica nostra este indrumata a se sustiene numai cu propriile sale mediu-loce: — subscrisulu si-ide libertate a recomand'a maritulu congresu urmatori'a

propunere de conclusu,

ca maritulu congresu natiunalu besericescu se bine-voiesca a decide:

1. Ca capitalulu activu alu besericeiloru nostre d'in fia care eparcia, pre viitoriu, si anumitu dupa facerea socotelor besericesci pre anulu 1870, incepundu de la 1 ian. 1871, se se dea crestiniloru nostri imprumutu, pre langa ascurare ipotecaria cu interesu de 10%. — d'in cari

6%, se remana ca si pana acum in interesul besericilor respective, era 4%, se se administreze de catre epitropiile parohiale la epitropiile protopresbiterale, si de catre aceste cu finea fia-carui anu la epitropiile eparhiale.

2. Despusetiuni speciale mai de aproape cu aceste 4%, si prevederea d'intr'insele a scaunelor protopresbiterale, dupa cuprinsul suplicii substernute la sinodul eparhiale alu Caransebesului sub nr. 41, d'in acestu anu, se aiba a face respectivele sinode eparhiale, cu acea mai departe indetorire, ca d'in plusulu restante se se formeze unu fondu besericescu, d'in carele, credu ca se voru poté salarisá celu putienu referentii senatelor consistoriale, si a se dá ajutorie la edificarea si la repararea besericilor seraze.

Dupa acea, deputatul G. Vasiliovicu pune pre mes'a congresului urmatori'a propunere:

La a. 1841, candu amu studiatu la liceulu de confesiunea augustana d'in Posonu, m'amu convinsu, ca la acelu institutu este facuta o fundatiune pentru tenerimea gr. or. fara distingere de nationalitate, care ar' frecuentá cursulu seolasticu acolo, capetandu si eu insu- mi unu stipendiu de 36 fl., si acea este fundatiunea Balaiana erigata de pia memoria Bal'a.

Mai departe, am intielesu pre calea diuisticiei nostre si de la alti barbati demni de tota credint'a, ca acelu fundatoriu a erigatu afara de Posonu asemenea fundatiuni de câte o sutá mii fl. si la liceulu d'in Sárospatak, colegiulu d'in Debritinu si universitatea d'in Pest'a.

Cati teneri romani de religiunea nostra se impartiescu d'in fundatiunea amentita? nu sci!

Dara, ca poporulu ortodocsu d'in metropoli'a nostra se aiba cunoscintia si tenerimea nostra se se folosésca de acea fundatiune, propunu inaltulu congresu, ca se binevoiesca a enuciá aceste:

1. Congresulu id notitia si se declara a se interesá de fundatiunea Balaiana d'in Posonu, Sárospatak, Debritinu si Pest'a, facuta de pia memoria Bal'a pentru tenerimea studiosa la acele locuri.

2. Inaltulu presidiu congresuale e rogatu a culege datele necesarie reductorie la acele fundatiuni.

3. Totu acelu in. presidiu, datele oulese le va comunicá cu delegatiunea nostra esmisa in caus'a nostra cu serbii.

4. Delegatiunea acést'a, pre bas'a conclusului congresuale de sub nr. si a literelor fundatiunale de Bal'a, va cautá a face in favorea besericeii nostre gr. or. romane tote acele, ce-i va fi cu potintia. Era in fine,

5. Despre tota fundatiunea si cele facute prin delegatiune in acestu obiectu, presidiulu va raportá la sessiunea proxima congresuale.

La acést'a, presidiulu dandu unele desluciri cu privire la starea fundatiunii acesteia, dice ca in a 1865 a primitu dela ministrulu de cultu si instructiune testamentulu fericitulu Bal'a, precum si parerea partii serbesci, cari nu l'au multiamitu; mai departe dice ca, de ora-ce la directiunea scolara d'in Bud'a-Pest'a, care a administratu fondulu Balaianu, se afa parte mare serbi, de acea acesti-a au lucratu mai multu in interesulu lor, si ca d'insulu, adica Esc. Sa, ar' fi responsu ministeriului, era actele referitorie la acestu obiectu le-a transpusu delegatiunii congresului nostru. La propunerea dep. Babesiu, se decide a se recomandá fundatiunile Balaiane ingrigirii delegatiunii esmise in cauzele controversate cu serbii.

Dep. Babesiu vré se cotesca opiniunea comisiunii esmise pentru a-si dá parerea asupr'a modificatiunilor facute in statutu d'in partea guvernului: Beseanu e contra cetirei, dara, dupa ce Dr. Al. Mocioni partinece pre d. Babesiu, acestu-a dá cetire raportulu comisiunii, d'impreuna cu votulu minoritatii, carele suna:

Comisiunea esmisa in caus'a modificatiunilor facute in statutu organicu cu ocaziunea sanctiunarii lui — si in caus'a legei scolare, constituindu se sub presidiulu membrulu seu Iacobu Bolog'a, vine a raportá prin subscrisulu seu referentie, precum urmeza:

a) cum-ca in caus'a amintitelor modificatiuni a aflatu cu cale a propune congresului primirea unei reprezentatiuni contra Maj. Sa, a carei conceptu se alatura;

b) cum ca prin cuprinsulu reprezentatiunii proiectate, se resolvesce si caus'a seu gravaminulu pentru legea scolara.

Mai departe, acést'a comisiunea a gasitu cu cale a propune, ca in cátu se tiene de ingerintiele si influint'a daunosa a autoritatilor politice si militari d'in fruntari'a militaria, actele referitorie la acestu obiectu tote se se restituie si se se ceda consistoriulu d'in Caransebesu cu acea invitatiune, ca acelu-a pentru tote cauzele speciale obveninti se faca la tota ocaziunea aretari si plansori speciali cátra c. r. ministeriu imperialu de resbelu, atragundu-i atentiunea a supr'a inconvenientelii si marei stricatiuni ce cauzeza acele adause nedefinite, ce s'au facutu statutulu nostru organicu, si astu-felu acelu consistoriu prin date speciale se spriginesca gravaminele nostre, cuprinse in reprezentatiunea proiectata.

Acestu proiectu se pune la ordinea dilei dupa obiectulu, ce este acum la ronu.

Dep. Bartolomeiu cetesce propunerea comisiunii pentru infintierea consistoriului metropolitanu.

Acestea se primescu de basea debaterilor speciali. Punctulu 1. 2. si 3. se primescu nechimbate; la p. 4, presidiulu doresce a se precisiá casulu candu e de a se conchiamá consistoriulu metropolitanu strinsu besericescu, scolare si epitropale; Babesiu inse propune a se lasá plenulu consistorialu carele va fi in stare a luá in consideratiune si necesitatea practica; dep. Dr. Mocioni inca e de parere, ca nu se pote normá conchiamarea; astufeliu se primescu si p. 4 et 5 nestrmutate. Punctulu 6 re mane afara, si se adopta propunerea dlui G. Ivanovicu, completata de Gaetannu, ca alegerile se se faca odata, pre siedule separate, pentru fia-care senatu.

La ordinea dilei vine raportulu comisiunii pentru opinarea asupr'a „proiectulu de conclusu“ alu lui M. Romanulu, in privint'a unoru explicari de §. d'in statutu organicu, propunendu respingerea conclusului cestiunatu.

In siedint'a a XII, tienuta in 14. oct., presidiulu referéza, ca dlu eppu alu Budei, Arseniu Stoianovicu, ca administratoru alu patriarhatulu serbescu, raspunde la scrisorea presidiale a congresulu nostru nationalu romanu, d'in 7/19. oct. a. 1868, ca congresulu serbescu nationalu, in siedint'a sa a 51 a. c., a alesu si impoteritu pre membrii delegatiunii congresului nationalu serbescu, de a se pune in intielegere cu membrii delegatiunii congresului nationalu romanu pentru a cercá impacatiunea in comunele miste besericesci, in privint'a despartirii lor ierarhice; — mai departe poftesce a se incunoscintia de timpuriu despre din'a intalnirii delegatiunii romane cu cea serbesca, ce'a ce, dupa parerea sa ar' fi se cada in a doua diumetate a lunei lui Nov. a. c. In fine, cere ca, precum serbii au sistatu, asié se sisteze si romanii lucrulu comunelor miste.

Dep. Babesiu crede, ca acést'a carthia se se id la cunoscintia, si actulu se treca la delegatiunea esmisa in afacerile controversate cu serbii pentru acomodare, avendu presidiulu se incunoscintieze despre acést'a pre administratorulu patriarhatulu serbescu. Se primesce.

Se presenteza apoi mai multe petitiuni, cari se dau comisiunilor respective.

Dupa acést'a, presidiulu face cunoscutu, ca a primitu o carthia de la inaltulu ministeriu ung. de cultu si instructiune, prin care se incunoscintieza: 1. cum-ca congresulu serbescu a esmisu d'in sinulu seu o comisiune, carea se se puna in atingere cu comisiunea alea de congresulu romanu, pentru a mediu-loef o impacatiune amicabile; 2.) cum-ca congresulu serbescu d'in cele 26,447 fl. 44 cr., ce au remasu d'in dotatiunea votata de diet'a tierrei la 1868 si destinate pentru ajutorarea comunelor miste, cari dorescu a se despartí, si d'in lips'a baniloru nu se potú despartí, — cere pre temeulu principiulu de egalitate a se dá diumetate, ad. 13,223 fl. 72 cr., numai decatu fondulu serbescu d'in Carlovitiu spre administrare si folosire, facundu la tempulu seu aretare cátra guvernulu. Deci, pana va decide a supr'a aceste cereri, ministrulu intréba, in ce modu ar' fi a se primí si a se administrá cealalta diumetate de 13,223 fl. 72 cr., ce cade pre partea diecesei Aradului si a Caransebesului.

In privint'a acést'a se decide: a se raspunde respective observá inaltulu ministeriu de cultu, ca congresulu romanu, purarea recunoscutoriu de principiulu egalitatii, bucuros lu-primesce si in casulu presente, dar' ar' dori, ca fratii serbi se-lu recunosca in privint'a tuturor intereselor materiale comune, ca-ci altmintrea, congresulu romanu ar' fi constrinsu a constatá, ca, considerandu numerulu cu multu mai mare alu romaniloru preste totu si anume in comunele miste, si considerandu lips'a cu multu mai mare de veri-ce fonduri ajutorie a romaniloru, impartirea in doue parti egali a sumei d'in cestiune ar' fi chiar' nedrepta pentru romani. In cátu pentru primirea si manipularea sumei, ce se va veni pentru eparhiale d'in Aradu si Caransebesu, fiindu delegatiunea congresului pentru tote afacerile de despartire deplinu impoterita, si reprezentandu acea pre ambele eparhii, congresulu doresce, ca acea suma se se deé in manele delegatiunii sub conditiunile, sub cari se va resigná ce'a-lalta parte a eparchiei serbesci.

Urméza apoi la ordinea dilei raportulu comisiunii bugetarie, care propune, ca spesele de caletoria ale deputiloru congresuali se se rebonifice de la mila cu 1 fl. pentru venire, si totu cu atát'a pentru reintornare, fara diferentia, daca caletori'a se face pre cale ferata seu pre cale de tiera.

Ca diurnulu unui deputatu congresuale pentru sesiunea presente se se constateze in 4 fl. pre di, si se se compute dela diu'a deschiderei congresului; ér' pentru cei ce s'au prezentatu mai tardfu, — de la diu'a presentarei pana la inchaiarea sesiunii presente, respective pana la diu'a indepartarei celor ce se voru fi dusu mai curendu.

Propunerea, respective parerea comisiunii in privint'a diurnelor si a viatecului se primesce si se trece apoi la continuarea scrutiniului, relativu la alegerile de asesori la consistoriulu metropolitanu.

Popea, care a intrunitu mai tote voturile, nu primesce alegerea, asemenea si Hanea.

(Va urmá.)

„Tel. Rom.“

Domnule Redactoru!

Venim a incunoscintia pre on. publicu romanu, ca si studentii romani de la gimnasiulu de Bai'a-Mare au infintiatu inca in anulu scolaru trecut, sub conducerea on. D. profesor I o a n u P o p u, una societate de lectura, carea d'in zelulu membriloru dispunea in anulu trecut de una avere preste 100 fl. v. a. si vre-o 60. opuri elaborate de d'insii.

Reminiscentiele frumose, cari ne legau de acést'a Societate, avura rezultatulu, ca asteptaramu cu totu durulu diu'a de 23. octomvre candu, adunandu-ne, si plini de sperantia, ca anulu presente inca ni va aduce acelea-si rezultate ca anulu trecut, compuseramu éra-si Societatea nostra cu 135 de membri, d'intre cari s'a alesu de presedinte Ioanu Giula; vice presedinte Ioanu Popu d'in Recea; perceptoriu Dumitru Danciu; controloriu Ioanu Paulu; bibliotecariu Ioanu Babiciu; vice-bibliotecariu Ioanu Catoiu; prefectu de cancelaria si de cantu Ioanu Stéfu; notariu Alesandru Muresianu si 6 censori pentru criticarea opurilor, precum: Ioanu Giula, Iuliu Popu, Ioanu Stéfu, Vasiliu Rausu, Dionisiu Hozanu, Ioanu Popu.

Nu potemu se nu aducemu si cu asta-data ce'a mai ferbinte multiumita on. Redactiuni a „Pressei“ si a „Informatiuni“-loru bucurescene cari, d'in marimositate, ne-au onoratu câte cu unu esemplariu d'in pre-tiutele lor diurnale.

D'in concrederea Societatei: Ioanu Giula, m. p. Iuliu Popu, m. p. Ioanu Stéfu, m. p.

De sub Petra, 2. nov.

Tandem aliquando se mai facu nescari miscari si in Gherla, la multele provocari ale Naseudeniloru, Selagianiloru si ale altoru-a, pentru recacsigarea drepturilor nostre basericesci, decidendu-se a se convocá unu Consistoriu plenariu la Gherla, pre 24. nov. st. n. Mai putienu nu s'a potutu face, dar' si acestu pasiu pote avé urmari salutarie, cari eu le si speru.

Objectele ce au de a se debate in siedintiele consistoriului d'in cestiune, le pote precugetá ori-cine, care cunosce cátu-de-cátu starea diecesei nostre. Acú-si sunt duoi ani, de candu nu avemu episcopu, ce'a ce este nu numai in contr'a canonelor basericesci, ci si spre cea mai mare dauna a diecesei. Apoi e intrebarea, ca cine neva fi episcopu si dupa acést'a lunga asceptare?

Dieces'a nostra are dreptu a alege capulu seu, dupa asiom'a: „quod valet de toto, valet etiam de partibus“, fiindu rupta d'in Archidiecesa, carea a avutu si are dreptu de a-si alege capu. — N6e ni pare bine, ca avemu episcopia, inse intrebé cine-va dieces'a intrega, ca ore voiesce ea a avé episcopia chiaru si prin perderea dreptulu de alegere? Si sum convinsu, ca va capetá responsu unisono negativu, ca-ci afara de ce-va creatura detestabile, nu credu se aiba cine-va curagiulu si aplecarea d'a se pune, fara alegere, pre scaunulu episcopescu d'in Gherla. Nu mi-aducu a minte se fia fostu intrebata dieces'a, cu ocaziunea intemeiarei sale, ca ore aplecata ar' fi a renuncia la dreptulu seu de alegere, si pre acé'a dubitiedu forte, ca ar' fi fostu obligatorie ore-candu punctele Oradane, cari — precum d'icu unii — contienu si reserva dreptulu de denumire la scaunulu episcopescu de Gherla. Dar' — dato non concesso — se punemu ca aru fi fostu obligatorie, ca amu fi fostu obligati a primí episcopu denumitu de Monarchu: inse intre denumitoriulu de la fundatiune, si intre denumitoriulu de a cum este diferentia esentiala; ca-ci acum denumirea d'in partea monarchului numai asié e valida, daca e contrasemnata de ministrulu de cultu alu Ungariei; va se dica: acum nu monarchulu, ci monarchulu si ministrulu unguru de cultu, d'impreuna, au de a denumí episcopulu; apoi despre una denumire intr'asta forma nu credu se fia amentire nici in punctele Oradane. Dar' argumentele nostre cele mai tari si irrefutabili sunt, ca totu ce contienu seu aru contienu punctele Oradane contra drepturiloru basericeii nostre gr. cat. este nevalidu, ca-ci nu s'a intrebatu basericea si sinodulu, ci numai nisce individi particulari, cari n'au potutu se promita nimicu validu in numele basericeii gr. cat.

Latini, greco-orientali, jidovi si tote confesiunile aflatorie sub asié numit'a corona a S. Stefanu, au si si-potu tiené sinode; noi inse, cari suntemu intr'unu numeru asié considerabilu si, dupa bul'a papala, independinti de capii basericeii catolice d'in Ungaria, avemu se asteptámu pana la graecas calendas, fara congresu si sinode.

Pre langa aceste bube si-astepta vindecarea si starea materiala a preutilor de totu vitrega si neci de cátu corespondietoria statulu preutiescu.

Medi-locele, prin cari s'ar' poté aduce ajutoriu, credu, ca le va aflá intieptiunea asesoriloru consistoriali in deputatiuni, petitiuni la locurile competente, ori intr'aste moduri corespondietorie scopulu. Domnedieu se li ajute!

Date despre lumea solgabiraesca.

Comitatulu Dobăcei, 6. nov.

E mai bine a fi solgabirău în Comitatulu Dobăcei decâtu deputatu la diet'a d'in Pest'a s'eu chiaru si la Reichsrath ulu d'in Vien'a, — de-s' noi multiamimu de tote aceste favoruri, — că-ci solgabiraesle d'in cerculu Buzei si alu Secului, avendu pre lun'a lui septembrie si octomvre a. c., aproape la câte 100 esecutori de drumu pentru unu cercu, si fiindu esecutorii oranduiti de d'insii cu plata de 80 cr. v. a. la d'i, solgabiraimea d'in cerculu Buzei a trasu de la fiesce-care pre tota diu'a câte 10 cr.; de la toti pre d'i câte 10 fl. v. a.; ăra solgabirăulu d'in cerculu Secului, Kászony Ferencz, de la fiesce-care a trasu pre d'i 40 cr.; de la toti 40 fl. v. a. pre d'i, si asié ori cine pote calculă, cătu au trasu ambii in lun'a lui septembrie si octomvre.

In urma' acestoru fapte, cutezu a adressă urmatori'a interpelatiune: Au ore acesti doi solgabirăi ce-va instructiune deosebita de a altoru-a, de la ministeriulu mag., s'eu de la comitele supremu Bánffy Dániel, de a poté dubi poporulu d'in cercurile, loru incredintiate, că-ci alti solgabirăi nu facu asié? Si d'aca nu au, ce mesure va luă Comitele supremu pentru faptele loru cele neumane si egoistice; si suferi-va multu tempu nisce omeni asié decadiuti, ca s'è mai smulga pre bietulu poporu?

Z.

Oradea Mare, 29 oct.

Domnule Redactoru!

Apostolii faimosi de magiarisare ai guvernului actualu sunt laftiti in tote părtilor Ungariei si ale nefericitei Transilvanie, si tindu cu mani, cu picioru, a seduce si desnatianalisă pre toti cei ce nu au fericirea de a fi emanati d'in sangele lui Bendeguzu.

Unu apostolu bineplatitu si prefacutu dejă d'in slovacu celu mai incarnatu magiaronu si ucenicu alu guvernului, descinsu de pre nu sciu care culme a Matrii s'eu Tatrei, si ajunsu asta-di la unu postu inalta de inspectore supremu scolaru in com. Biharei, este renumitulu Dr. Ioanu Neupauer (alias Földy) cu „y.“

E de insemnatu, că acestu slovacu este toto-data si presedintele comisiunii esaminatorie pentru esamenele de statu la Academi'a oradana.

Dilele trecute, mi-se pare in 14. oct., unu teneru romanu cu numele Demetriu Barnuti Moisi, nepotulu de sora alu oraclului d'in Campulu Libertății de la Blasiu, absolvindu cursulu juridicu la academi'a d'in locu, pentru a depune esamenulu de statu si-a insinuatu recursulu la Dnulu Neupauer pentru defigerea unui terminu, observandu prin acestu faptu statutele obligatorie. Acestu teneru, fara a fi cugetatu la ce-va atacu, si-intinse recursulu, predandu-si si cu vorba rogarea.

Dupa câte-va minute inse, Dlu Neupauer, dupa-ce adeca observă pre esteriorulu recursulu unu nume atătu de romanescu si, pote, cunoscutu Dnlei sale, in nerusnarea sa, preveni pre recurintele cu nescari cuvinte grobiane, devenite si mai grobiane prin pronunțarea slovacă a limbii magiare, d'icundu: „Micsoda név ez? Mit jelent magyarul? Ugy-e bár, hogy annyit jelent mint Barna? Hát ez a „Moisi? Miért nem írja ki magyarul „Mózes?“ Hisz magyar a folyamodvány; miért nem írják ki neveiket is magyarul? (Ce nume e acestu-a? Ce insemnatate are in limb'a magiara? Nu are asié dara semnificatiunea „Barna“? Dar' acestu „Moise“ pentru ce nu pote fi „Mózes?“ Recursulu este compus magiariesce; pentru ce nu ve scrieti si numele magiariesce?)

Tenerulu necugetan u si nepregatitu la astu-feliu de primire de la unu omu, carui-a i place a se numeră in cast'a cultiloru, simplu, făr' de neci una sfiela, i respunse resolutu si categoricu, că scrutarea e supreflue; numele lui nu e de schimbatu, neci că lu va schimbă s'eu scrie magiariesce, pentru voi'a nimenui.

Resolutiunea si francheti'a acestui teneru bravu aduse in furia formală pre Dnulu Neupauer, pre vestitul, maritul si de ai s'ei laudatulu apostolu, încātu si in protocolulu insinuatiloru induse numele lui Barnuti cu „Barna Mózes Demeter“, si este verosimilu că va fi susternutu estumodu si la ministeriu.

Bravulu tineru, de-s' in prediu'a focului, că-ci alta d'i, capetandu terminu, eră s'è depuna esamenulu, a protestatu solenu contr'a acestui nume de batjocura, ma eră resolutu a neci nu primi testimoniulu alta d'i, cu acestu nume schimositu. Protestulu inse nu f' ascultat, si asié resolutulu si totu odata indignatulu teneru Barnuti osf d'in salonulu Dnului Neupauer cu ura si dispretiu in pieptulu s'eu. Alt'a d'i depuse esamenulu cu succesu favorabilu.

Ēta nerusnatulu predicatoru si malitiosulu propagatoru alu ideoloru lui Szechenyi, care si d'in petre eră s'è face magiari; ăta cum tinde a face presiune a supr'a moru teneri copti si ajunsu la consciinta deplina natiunala. — Elu a cugetatu, pote, că acestu teneru, de fri'a esamenulu, si-va parasă iadata nu numai numele, ci chiaru si natiunea sa, numai ca s'è pota primi unu atestatu miserabilu; dar' s'a insielatu amaru, tendinti'a lui

negra a suferitu naufragiu cumplitu; rusinea a fostu si este partea, ce si-a alesu.

Si apoi, este ore mirare, d'aca in gimnasiale ungresci schimosescu numele curatu romane, d. e., d'in „Lupu Brateanu“ facu uritiosulu „Bretan Farkas“? etc.

Dar' a trecutulu tempulu, Dnule Neupauer! d'aca Dta te ai lasatu atătu de usioru a fi desnatianalisatu, departe s'è-ti fia cugetulu infernalu de a poté face astu-feliu si cu tenerii romani, că-ci, la ori-care academi'a, ei sunt asta-di mai tredi, decâtu cum ai fostu Dn'a-ta pre tempulu nefericitu, candu ai trecutulu in castelele unoru omeni ajunsu dejă pâna la desperare.

Pune-ti, Dnule Neupauer, tendintiele la capetăniulu patului; asiodia-ti capulu pre ele, si nu visă la magiarisare, că-ci ac'est'a ar' insemnă a-ti trage ur'a si dispretiulu intregi tenerimi romane de la ac'esta Academi'a, ar' insemnă a pune oleiu pre focu.

Multe, forte multe abusuri si vecsări se intempla la ac'esta academi'a, despre cari mi-voiu luă libertate, d'in candu in candu, a ve insciintiă, punendu sub ochii onor. cetitori suferintiloru romani de pre la academiile ungresci. *)

Acum inca unu cuventu, Dnule Neupauer! s'è nu mai cutezi a procede cu unu teneru romanu estumodu, ca cu fratele nostru Barnuti, că-ci atunci voiu aci s'è ti respaltescu altminte.

Unu teneru interesatu.

Cernauti, in 18. oct. v.

Domnule Redactoru!

Luni, in 12. oct. st. v., s'a aretatu in partea nordica a Cernautiloru pre la orele 7—8 unu fenomenu aerianu. Totu poporulu d'in orasiu si d'in giuru priviă la acestu fenomenu rar, si lu esplică fiesce-care dupa cunoscintiele si experientiele sale. Unii, clatinandu d'in capu, d'iceau, că este unu semnu alu lui Domnedieu pentru unu nou reaboin; altii vedeau intr'insulu unu semnu pentru una fomete mare, — si totu poporulu pareă a fi miscatu de acestu fenomenu, eschiamandu d'in candu in candu: „Domne, feresce-ne.“

Dar' s'è lasămu la parte strigatele desperate, — consecintiele antropomorfismului, — si s'è observămu fenomenulu.

Pre la siepte ore ser'a se intinse pre partea nordica a orizontulu una rosietia. Rosietia i'è dimensiuni mai mari si se latiesce si pre partea nordvestica. Fenomenu e in splendorea sa la orele 8¹/₂. Fenomenu se compunea d'in radie lunge, destinsu si luminose, radicuandu-se mai susu de cele-lalte. Dupa unu intervalu scurtu radiele cadeau in planitia, si se radicau ăra-si altele in susu, predomniundu in splendore pre cele-lalte.

Pre la noue si diumetate, rosietia se lasă pre incetu in giosu, si in urma se perd' in intunereculu nopții.

Fenomenu nu se aretă numai in Cernauti, ci si in Iasi si in Lein'a. Iadata, dupa apunerea fenomenulu, profesorulu de la gimnasiu, cu numele Rilechi, telegrafă la Iasi si la Lein'a, de unde i se afirmă, că si acolo s'a vediatu fenomenulu pre totu ac'el-a-si tempu.

Originea acestui fenomenu nu o-amu potutu află. Esista intre omenii speciali multe opinii. Opiniunea cea mai verisimila pare de a fi, că fenomenulu este unu efectu alu trecerii radioloru solarie printr'unu materia cosmica. Tempulu ne va convingsu despre adeveru.**)

Dionisiu Ionu Olariu.

VARIETATI.

*) (Necrologu.) Natiunea deplange morteja zelosulu si bine meritulu romanu Nicolae Zsigas en, comerciantu si proprietariu in Oradea-Mare; fundatoriu alu mai multoru convicte natiunali; membru alu mai multoru reuniuni natiunali de cultura; proprietariu alu crucei de aur imp. reg. pentru merite; asesoru consistoriale, scl., care dupa lunge suferintie, repausă sambeta, in 24 octobre (5 novembre), la ora a 12. de nopte, in etatea de 80 de ani. Osamintele repausatulu se astrucara marti, in 27 octobre (8 novembre), la 2¹/₂ ore dupa mediadi, cu cerimoniele basericee gr. or. — Faptele lui generose voru traf purtura in recunoscinti'a romaniloru. Fia-tierin'a usiora si memori'a perenne!

**) (Rdiss. D. Ioanu Anderco Homorodanulu), vicariulu gen. capitulare d'in Gherla, adressă asesoriloru consistoriali etc., sub nr. 2591/1621 urmatoriulu cerculariu relativu la tineria consistoriulu plenariu in caus'a congressulu romanu basericescu gr. cat. si a alegerei episcopulu: „Fiindu de discutatu mai multe cause momentose relative atătu la scolele poporale cătu si la alte trebe diocesane, la dorirea Ven. Cleru diocesanu, espresa d'in mai multe parti, consistoriulu de aici, in sie-

*) Vomu primi cu placere insciintiările DTale.

Red. „Fed.“

**) Dlu corresponsintu intielege de siguru a urora boreale carea, pre acelu tempu, s'a observatu in mai multe locuri si tienaturi.

Red.

dinti'a sa de asta-di, a decisu convocarea Consistoriulu plenariu pre 24 novembre st. n. Dreptu ace'a Fratt'a Ta, ca asesoru Consistoriale, prin aceste esti invitatu oficiosu, ca pre terminulu presiptu, adeca pre 24 novembre a. c., st. n., la 9 ore antemeridiane, candu se voru deschide sesiunile Consistoriulu plenariu, netrecutu s'è te presentazi aici. D'in siedinti'a Consistoriale, tienuta in Gherla la 29. octobre 1870.“

**) (A treia consecnatiune) a „reuniunei principele de corona Rudolfu“ despre contribuirile incurse in favorulu ranitoru francesi si germani areta că, pre langa multimea de scame si legature, in bani gat'a au incursu: 3650 fl. 38 cr. v. a. 3 galbeni, 1 bucata de doue-diece franci si 3 fl. de argintu.

**) (Binefacerile resbelulu.) Intr'unu judetiulu alu Prusiei, 11,817 veduve si 22,723 copii de soldati morti au cerutu de la autoritāti hrana, că-ci moru de fome. In altu judetiulu, langa fluviulu Renu, 14,312 femee veduve si 29,610 copii de militari au ajunsu cersitori. Ore cāti voru fi remasu cersitori in tote judetiele Prusiei?!

**) (Una victima a vinarsulu.) Unu tieranu romanu, cu numele Leguni Traica, d'in comun'a Ciobu, in Transilvania, intru-atăta se dede beuturii de vinarsu, încātu nu numai că nu se mai desametiă nice-una-data, dar' si-facuse chiaru de problema a vietiei sale, ca s'è b'è pâna se va aprinde vinarsulu in elu. Vediendu inse, că momentulu doritu nu mai sosese, si-propuse, in bet'a sa, a-si scurtă insu-si firulu vietiei pria fune. — Prim'a incercare, ce o fece in ver'a ac'est'a, f'è zadarnica, de ora-ce f'è de timpuriu aflatu si scapatu. In un'a d'in dominecele lunei trecute inse, candu tota lumea eră la beserica, elu repetă acestu experimntu si de asta-data cu mai multu succesu; si-sucă una fune d'in canepa si se spendiură de grind'a odaiei. Unu copilu alu s'eu de duoi-spre-diece ani lu-asă spendiuratu, taiă mai antăiu funea cu secura si apoi se duse dupa ajutoriu, dar' nimene cu cuteză s'è intre in casa, pâna-ce nu soaira gendarmii cari, aflandu corpulu inca caldu, se incercara a-i redă vietia, inse in zedaru au fostu tote, eră degiă mortu. Acum nimene nu voiă s'è-i facea unu sicriu, trebui deci ca gendarmii s'è implinesca si ac'esta opera. La gropa nu l'a petrecutu nimene, nice chiaru fiulu s'eu, si clopetele inca nu i s'au trasu. — Aici inca ar' fi fostu trebuintia de vr'o societate de sobrietate.

Sciri electrice.

Praga, 7. nov. La alegerile proprietariloru mari s'au alesu siepte candidati d'in partid'a lui Auersperg si optu conservativi. De ora-ce cehii si conservativi nu tramitu deputati la senatulu imperialu, voru merge asié-dara la senatulu imperialu 7 deputati ai proprietariloru mari, 6 ai comunelor rurali, 7 ai cetătiloru si 4 ai camereloru comerciali.

Versailles, 7. nov. (Oficialu.) Dupa negotiatiuni de cinci d'ile s'a oferitu lui Thiers armistiitiulu pre bas'a statulu quo militariu si cu invoirea de a se efectuf alegerile la constituanta in părtilor ocupate. Thiers ceru inse, inainte de tote, proviantarea Parisulu, fara a oferi vre-unu equivalentu militariu. De ora-ce ac'esta cerere a fostu neacceptibile, Thiers f'è ieri avisatu d'in partea guvernulu d'in Parisu, ca s'è intrerumpa negotiatiunile. — Sciri private d'in Parisu spunu, că Favre si maiortatea colegiloru s'è au fostu pentru armistiitiu si alegeri, Trochu inse a agitatulu in contr'a, si parerea lui a si invinsu.

Constantinopolea, 8. nov. Foi'a oficiale „Habik“ d'ice, că port'a pote respinge orice atacu cu 600.000 fetiori si doue spre-diece năi pancerate, Rusia nu cugeta inse la resbelu.

Berolinu, 8. nov. Statelor germane de sudu li se voru reintorce specele de resbelu d'in 1866. Numerulu ranitoru germani, cari se afla in lazarete, se urca la 36.000. — „Nordd. Allg. Ztg.“ d'ice: Negotiatiunile de armistiitiu s'au nimiticitu de nou; va trebui deci, ca tunurile s'è vorbesca. — D'in partea germaniloru s'a facutu totu ce a fostu cu potintia, pentru a delatură ultim'a catastrofa de la nefericita capitala franceza. Bombardarea Parisulu s'a decisu definitivu; la burs'a de aici inse s'a respanditu faim'a că, in casu d'aca se va bombardă Parisulu, consululu englesu se va revocă d'in Berolinu.

Viena, 8. nov. Deputatii boemi facu promisiunea solemnă in senatulu imperialu. — Alegerea comitetulu verificatoriu s'a inceputu. — Propunerea lui Pasotini, de a se alege 15 membri in comitetulu pentru adresa, s'a primitu fără desbatere.

Praga, 8. nov. Asta-di s'a tienutu aici unu servitiu divinu funebralu in memori'a luptei de la Muntele Albu. Dupa ace'a cehii, cantandu marseles'a, esira la Muntele Albu, care eră incungituratu cu militie.

